

Eksamen i fag 71562
Faseoverganger og kritiske fenomener.
Fredag 19.5.-1978
Kl. 0900 - 1500

(Tillatte hjelpemidler: Regnestav eller lommekalkulator.)

Oppgave 1

Hva er likevektsbetingelsen for et systems entropi S med gitt indre energi U , volum V og antall partikler N_i av komponent i ? Benytt denne og den termodynamiske identitet $TdS = dU + pdN - \sum_i \mu_i dN_i$ til å utlede betingelser på temperatur T , trykk p og kjemisk potensial μ_i for et system i likevekt. [Tips: Del systemet i 2 deler.]

Oppgave 2

En gittergass (med celler av volum $v_0=1$) i midlere felt tilnærmelsen har i enfaseområdet tilstandslikningen

$$p = -kT \ln(1-\rho) - a\rho^2$$

der k er Boltzmanns konstant, T er temperaturen, p er trykket, ρ er tettheten og a er en konstant. Dette systemet har et kritisk punkt. Bestem de kritiske verdiene av p , T og ρ .

Med kritisk temperatur, men med små avvik $\Delta\rho$ fra kritisk tetthet vil trykket p og kjemisk potensial μ være gitt ved

$$p = \text{konst.} + \text{konst.}(\Delta\rho)^c \quad \text{og} \quad \mu = \text{konst.} + \text{konst.}(\Delta\rho)^s .$$

Hva er c og s i dette tilfellet?

Skisser kort hvorledes en i prinsipp kan bestemme tetthetene av de koeksisterende gass- og væskefaser ved underkritisk temperatur. Beregn disse tetthetene eksplisitt til laveste orden for små

avvik fra den kritiske temperatur.

Oppgave 3

For et spinn system nær det kritiske punkt i null magnetfelt kan spinn-korrelasjonsfunksjonen Γ for store avstander r skrives som en generalisert homogen funksjon:

$$\Gamma(\lambda^{a_r} r, \lambda^{a_t} t) = \lambda \Gamma(r, t)$$

der t er avvik fra kritisk temperatur mens a_r og a_t er konstanter. Hva kan en herav slutte om den generelle formen på funksjonen $\Gamma(r, t)$?

Bestem de kritiske indekser (η, ν , og ν') som karakteriserer Γ uttrykt ved a_r , a_t og systemets dimensjonalitet d .

Ved hjelp av fluktuasjonsteoremet kan susceptibiliteten χ uttrykkes direkte ved Γ . Hva blir de kritiske indeksene (γ og γ') for χ ?

Oppgave 4

For et spinn system i null magnetfelt finnes følgende transformasjonslikninger for koplingskonstantene K_1 og K_2 ved en Wilson transformasjon (spinn-celle transformasjon)

$$\begin{aligned} K_1' &= 4K_1 + 12K_2 - 12K_1K_2 - 36K_2^2 \\ K_2' &= 2K_2 - 36K_2^2 \end{aligned}$$

Bestem transformasjonens ikke-trivielle fikspunkt (dvs. $K_1 \neq 0$, $K_2 \neq 0$). Ifølge Kadanoffs argumenter vil cellesystemet ha en effektiv temperatur (avvik fra kritisk temperatur) $t' = L^y t$. Hva blir y når $L=2$?

Hva er en relevant egenverdi? Er antall relevante egenverdier i dette tilfellet som en burde forvente?